



Het gemaaltje in de Noordpolder

In 1994 heeft gemeente Pijnacker het witte gemaaltje in de Noordpolder van Delfgauw gekocht (voor het symbolische bedrag van f 1,-) van het Hoogheemraadschap van Delfland. Het gemaaltje, dat in 1925 is gebouwd, was toen al enige tijd niet meer in bedrijf, omdat de bemaling van de polder was overgenomen door de “geknotte molen” aan de Noordeindseweg in Delfgauw.

De gemeente heeft het gebouw op verzoek van onze vereniging opgeknapt en er zijn een aantal voorzieningen getroffen om het voor dieren aantrekkelijker te maken. Zo is er een verdiepingvloer gemaakt om de zolder geschikt te maken als zomerverblijf voor vleermuizen. Deze zolder is ook geschikt voor vlinders en andere insecten om er hun winterslaap te houden. In de muren zijn enkele invliegaten gemaakt voor uilen en vleermuizen.

De onder het gemaaltje aanwezige leidinggang is door vrijwilligers van NMP ontdaan van de aanwezige leidingen. Daarna is er aan de buitenzijde van deze gang een muur gemetseld met daarin een kleine invliegopening voor vleermuizen. Aan de dakrand hangen vier kunstnesten voor huiszwaluwen en op een meer beschutte plek zijn twee kunstnesten voor boerenzwaluwen opgehangen. In het gebouw hangt verder nog een nestkast voor een kerkuil en in een wilg op het terrein is een steenuilenkast opgehangen.

Omdat ik graag wilde weten of het gemaaltje wordt gebruikt door overwinterende lieveheersbeestjes ben ik er, samen met Gerard de Hoog, op vrijdag 3 februari 2006 eens een kijkje gaan nemen. Als we bij het gebouw aankomen, zitten er vijf holenduiven op het dak, die haastig wegvliegen als we dichterbij komen. Gerard opent de deur en even later staan we in een rechthoekige, donkere ruimte met gladde wanden en dichtgetimmerde ramen. In het midden van de vloer staat een restant van de pomp. Het ruikt er tamelijk indringend naar dieselolie, hoewel de pomp al minstens 12 jaar niet meer functioneert.

Met een zaklamp doorzoeken we de hoeken en spleten. Er zijn vele spinnenwebben te vinden, vooral trechters met een hangmat ervoor, die eruit zien als de woningen van huisspinnen (Tegenaria). In één trechter zie ik een grote zwarte spin met lange, samengevouwen poten. In het hangmatje ervoor liggen een stuk of tien mottenvleugeltjes. Behalve spinnen zijn er geen andere dieren in de pompruimte te vinden en Gerard besluit eens in de kelder te gaan kijken.

Wat zit er in de kelder en op zolder?

Eerst moeten er wat afdekplaten worden verwijderd en dan wordt er een klein, rond deksel zichtbaar. Onder het deksel zit een klein keldertje. Het is een vrij diepe en nauwe ruimte die schuin naar beneden afloopt. Op de bodem liggen houtsnippers en het is er vochtig. Terwijl ik me vertwijfeld afvraag hoe ik ooit weer via zo'n klein gat uit zo'n diepe kelder zou moeten komen zit Gerard al half onder de grond. Enigszins lafhartig besluit ik de ondergrondse inspectie geheel aan hem over te laten.

Na een minuut of vijf heeft hij de kelder doorzocht en de enige levende wezens die hij heeft aangetroffen zijn enkele tientallen fraaie pissebedden. Het blijkt *Oniscus asellus* te zijn, een zeer algemene pissebeddensoort. Ze zijn grijs van kleur, met een romige witte rand langs het lichaam en twee rijen lichte vlekjes op de rug. Een volwassen exemplaar kan wel zo'n 14 mm



lang worden, hetgeen aardig groot is voor een pissebed. De vochtige kelder van het gemaaltje is door deze diertjes blijkbaar geschikt bevonden.

Hoewel de omstandigheden in de kelder ideaal lijken voor overwinterende vleermuizen, is er niet één te vinden. Gerard vertelt dat hij elke winter het gemaaltje inspecteert, maar nog nooit een vleermuis heeft aangetroffen. Vleermuizen zijn echter nogal trouw aan de plek waar ze overwinteren en daarom kan het vele jaren duren voordat ze een nieuwe overwinterlocatie ontdekken. Nadat Gerard zich uit de kelder heeft gewurmd, zetten wij de speurtocht voort richting zolder.

Er blijkt ook enige heldenmoed vereist om op het zoldertje te klauteren. Na een korte aarzeling lijkt het mij verstandiger om alleen mijn hoofd door het zolderluik te steken, terwijl Gerard met een zaklamp alle hoeken onderzoekt. Wederom zijn er veel spinnenwebben. Verder bungelen er aan de zoldering een aantal langgerekte, druppelvormige zakjes, met een lengte van zo'n 2 centimeter en bestaande uit spinsel en grove, houtige stofdeeltjes. Misschien oude eipakketten van spinnen?

Achter een schot zit een groepje zwarte vliegen. Vorig jaar zaten er grote plakpaten van dit soort vliegen tegen de muur, die spontaan op de grond bleken te vallen als ze met de zaklamp werden beschenen. Daarom richt Gerard deze keer de lichtbundel niet rechtstreeks op de vliegen om ze niet te verstoren. Wat voor vliegensoort het is, weet ik niet. Op zolder is verder geen levend wezen te bekennen.

Worden de nestkasten en kunstnesten gebruikt?

We staan nog even naar de nestkasten en de kunstnesten te kijken. In de winter kun je niet zo goed beoordelen of ze worden gebruikt. Het gemaaltje ligt echter in een gebied waar mijn echtgenoot en ik vanaf 2003 de broedvogels inventariseren. Daarom kan ik er toch wel iets over melden. De kerkuilenkast, die in het voorjaar van 2005 is geplaatst, is het afgelopen jaar nog niet gebruikt.

De steenuilenkast is de afgelopen jaren niet door steenuilen bewoond geweest. In het broedseizoen van 2005 heb ik gezien dat een paartje koolmezen van de steenuilenkast gebruik maakte. Van 1990 tot 1995 heeft er een paartje steenuilen in het gemaaltje gebroed, maar dat paar is helaas verdwenen. Enige tijd heb ik mij afgevraagd of de steenuilen zijn verdwenen als gevolg van het opknappen van het gemaaltje, want het is bekend dat steenuilen van slordige, halfvervallen bouwsels houden.

Volgens Gerard, die bij de herstelwerkzaamheden betrokken is geweest, waren de steenuilen al verdwenen voordat ze met het opknappen begonnen. Het verwaarloosde gebouw had aanvankelijk veel te lijden onder vandalisme en misschien zijn de steenuilen daar wel door gevluht. Bovendien is het, in de loop van de tijd, steeds drukker geworden in het aangrenzende recreatiegebied, hetgeen ook een rol kan hebben gespeeld bij het vertrek van de steenuilen.

De kunstnesten voor zwaluwen zijn tot op heden niet door deze vogelsoorten gebruikt. Wel heeft er in 2003 een pimpelmees gebroed in één van de huiszwaluw kunstnesten. De kunstnesten voor boerenzwaluwen zijn tot over de rand gevuld met duivenpoep. De half open kommetjes zijn blijkbaar een aantrekkelijke zitplek voor duiven. Er broeden wel



pimpelmezen, koolmezen en holenduiven in het gemaaltje, maar voor deze soorten zijn geen specifieke kasten beschikbaar.

Tot slot

Tijdens ons winterbezoek aan het gemaaltje hebben we uitsluitend enkele tientallen overwinterende pissebedden, vliegen en spinnen gevonden. Naar aanleiding van deze teleurstellende oogst heb ik mij afgevraagd hoe de aantrekkelijkheid van het gemaaltje voor dieren verhoogd zou kunnen worden. Misschien door wat meer natuurlijke materialen in het gebouw te leggen? Of misschien door minder onderhoud te plegen, zodat het gebouw wat meer door de natuur kan worden overgenomen? Het is echter moeilijk te voorspellen wat voor maatregelen effectief zullen zijn en het zou jammer zijn als het gemaaltje, dat ook een zekere cultuurhistorische waarde heeft, door verwaarlozing op den duur zou verdwijnen.

Caroline Elfferich, april 2006